

Justitsministeriet
Lovafdelingen

Dato: 4. december 2006
Dok.: OLH40058
Strafferetskontoret

**Udkast til talepapir
til brug ved samråd K i Retsudvalget
den 13. december 2006 om rapporten om danskernes
syn på straf, udarbejdet af en arbejdsgruppe nedsat
af Advokatrådet.**

Udvalget har bedt mig kommentere den rapport om danskernes syn på straf, som en arbejdsgruppe nedsat af Advokatrådet har udarbejdet, og herunder redegøre for, om rapporten giver mig anledning til at ændre regeringens kriminalpolitik.

Den pågældende rapport blev offentliggjort for et par uger siden, og den har allerede givet anledning til bety-

delig omtale og debat. Imidlertid er jeg meget glad for også her i dette forum at få mulighed for at komme ind på nogle centrale spørgsmål, der knytter sig til rapporten.

Jeg vil gøre det på den måde, at jeg først gennemgår nogle af de væsentligste elementer i den undersøgelse, som rapporten omhandler. Dernæst vil jeg komme ind på de overvejelser, som undersøgelsen efter min opfattelse kan give anledning til.

* * *

Undersøgelsen består af tre dele:

1. En telefoninterviewundersøgelse, hvor befolkningens generelle holdninger til straf er søgt belyst. Her tales i rapporten om befolkningens generelle retsfølelse.

2. En postspørgeskemaundersøgelse, hvor et udsnit af befolkningen er blevet udspurgt om, hvordan de ville dømmes i nogle nærmere beskrevne konkrete sager. Det kaldes i rapporten den informerede retsfølelse.
3. Fokusgruppeinterview, hvor persongrupper har fået forevist videoindspillede retssager og er blevet bedt om at diskutere og dømmes i disse sager. I rapporten betegnes det som den konkrete retsfølelse.

Med hensyn til det, der kaldes den generelle retsfølelse, fremgår det af rapporten, at befolkningen mener, at der straffes for mildt. Den gennemførte undersøgelse viser således, at 62 pct. af befolkningen synes, at straffene i Danmark er for milde, 36 pct. synes, at de er passende, og 2 pct. synes, at de er for strenge. Et klart flertal synes, at specielt fængselsstraffene burde være længere.

I afdækningen af den såkaldte informerede retsfølelse blev de deltagende personer som sagt spurgt om, hvordan der burde straffes i nogle konkrete sager. De blev desuden spurgt om, hvordan de mente, at de pågældende sager rent faktisk ville blive pådømt ved en domstol. Spørgsmålene vedrørte 7 sager, som i retspraksis efter al sandsynlighed ville medføre ubetingede fængselsstraffe.

I samtlige sager var det halvdelen eller flere, som mente, at man skulle straffe mildere, end der rent faktisk straffes ved domstolene. Når de pågældende blev spurgt, opfattede de imidlertid sig selv som strengere end domstolene.

Undersøgelsen viste således blandt andet, at et flertal af de udspurgte ikke forestillede sig, at sagerne ville ende med ubetingede fængselsstraffe ved pådømmelse ved domstolene. Rapporten konkluderer på den baggrund, at det var de færreste af de udspurgte, der havde en blot

tilnærmelsesvis korrekt viden om, hvordan der rent faktisk bliver dømt ved domstolene.

Den konkrete retsfølelse beskrives i rapporten som de holdninger og følelser, befolkningen har til straf, når det, som befolkningen skal forholde sig til, svarer til det, der bliver oplyst under bevisførelsen i en retssag.

For at afdække dette blev der som led i undersøgelsen afspillet en række videooptagelser af retssager. Via denne overværelse af en retssag ændrede 2/3 af deltagerne herefter holdning til, hvordan de syntes, der skulle straffes - 21 pct. i strengere retning og 43 pct. i mildere retning. Kun 26 pct. ville idømme en ubetinget frihedsstraf efter at have set retssagen. Og efter diskussion og voting blandt deltagerne var dette tal nede på 17 pct. Og det var altså i relation til sager, der som nævnt efter al sandsynlighed ville medføre ubetingede fængselsstraffe ved domstolene.

* * *

Rapportens konklusion er, at der findes et betydeligt misforhold mellem på den ene side befolkningens holdning til, hvordan der bør straffes i konkrete sager, og på den anden side faktisk retspraksis, når det drejer sig om det store flertal af de sager, hvor normalstraffen i dag er en kort eller relativt kort ubetinget frihedsstraf på op til 6 måneder.

Det anføres i rapporten, at stort set alle sager, der i dag afgøres med en kort eller kortere ubetinget frihedsstraf, efter al sandsynlighed ville blive pådømt mildere, hvis befolkningen skulle dømme og gøre det ubundet af gældende retspraksis og som ikke-jurister.

Det konkluderes også, at befolkningens holdning går i retning af at ville erstatte de kortere ubetingede frihedsstraffe med andre, såkaldte restorative og reparative sanktioner – det vil sige f.eks. samfundstjeneste, anven-

delse af konfliktråd, kompensation til ofret og behandling af gerningsmanden.

I forlængelse af undersøgelsen kommer arbejdsgruppen bag rapporten med nogle anbefalinger, der betegnes som tiltag til bedre straf i Danmark. Blandt anbefalingerne kan nævnes:

- Den dømte skal konfronteres med konsekvenserne af sine handlinger, f.eks. ved at offer og gerningsmand mødes i konfliktråd.
- Den dømte skal i højere grad betale tilbage til samfund og offer, f.eks. i form af samfundstjeneste, som rettes mere aktivt imod det, den dømte har gjort.
- Den dømte skal i højere grad behandles, f.eks. i alkohol- eller narkotikabehandling.
- Ubetinget fængselsstraf på op til 3 måneder skal være en undtagelse, således at gerningsmanden i stedet idømmes en betinget dom med krav om ak-

tiv handling fra gerningsmanden som beskrevet i arbejdsgruppens anbefalinger.

- Øget information til borgerne om strafniveaueu i Danmark.

* * *

Som det er fremgået, er der tale om en meget omfattende undersøgelse. Og jeg har med stor interesse læst undersøgelsens resultater og må sige, at der er tale om en grundig og gennearbejdet rapport. Undersøgelsen kan derfor være nyttig for både politikere og fagfolk.

Jeg må i den forbindelse indrømme, at det ikke mindst har overrasket mig, at befolkningen tilsyneladende i meget vidt omfang tror, at straffen for f.eks. vold er lavere, end den rent faktisk er. Det bør vi alle tage ved lære af. Og det må derfor være en fælles opgave for os politikere, pressen samt relevante myndigheder og organisationer at medvirke til i højere grad at informere

om, hvilke straffe der rent faktisk udmåles. For mit eget systems vedkommende kan jeg sige, at jeg vil drøfte med Rigsadvokaten og Rigspolitiet, om vi kan blive bedre på dette område.

Når det gælder de resultater i undersøgelsen, der vedrører folks mening om, hvilke straffe der bør udmåles, er jeg som udgangspunkt ikke overrasket. Også tidligere undersøgelser har blandt andet vist, at folks syn på straf afhænger af, hvor meget de kender til den enkelte sag og den enkelte gerningsmand.

Denne del af undersøgelsen, der vedrører folks holdning til, om der bør straffes mildere eller strengere, vil nok umiddelbart blive opfattet som meget interessant for den retspolitiske debat. Det har vi allerede set i den hidtidige offentlige debat efter undersøgelsens offentliggørelse. Jeg vil i den forbindelse gerne fremhæve to ting:

For det første tror og håber jeg, at vi kan være enige om, at hverken denne her rapport eller andre lignende undersøgelser kan erstatte en politisk debat og stillingtagen til spørgsmål om straf. Vi kender det også fra andre politik-områder. Målinger, hvor udvalgte personer har svaret på spørgsmål om deres holdninger, kan være særdeles nyttige og vigtige, men det vil selvfølgelig til syvende og sidst altid være de forskellige politiske partiers egne holdninger, der afgør, hvilken politik der bør føres. Og det gælder også, når det som her drejer sig om kriminalpolitik – altså blandt andet spørgsmålet om, hvordan vi fastsætter regler om straf.

For det andet vil jeg nævne, at undersøgelsens resultater efter min opfattelse ikke kan bruges til at konkludere noget entydigt om befolkningens holdning til regeringens politik på området. Og undersøgelsen er ikke noget bevis på, at regeringens konsekvente kriminalpolitiske linje skulle savne grundlag ude i befolkningen. Jeg siger det, fordi det er blevet hævdet, at undersøgelsen mere

eller mindre hiver tæppet væk under de argumenter, som regeringen har haft for sammen med et stort flertal i Folketinget at gennemføre en række strafsikærpelser.

Som jeg var inde på før, er det ganske vist rigtigt, at undersøgelsen blandt andet viser, at en klart overvejende del af de personer, som overværede forskellige retssager, ikke ville idømme en ubetinget fængselsstraf, sådan som de pågældende gerningsmænd ellers stod til at få efter gældende retspraksis.

Imidlertid kan der i den forbindelse være grund til at knytte et par bemærkninger til udtrykket retsfølelsen, som vi tit hører, og som anvendes hyppigt i rapporten. Alle kan vel være enige om, at det er et udtryk, der er vanskeligt at definere præcist. Men det vil ikke være retvisende at sige, at de strafsikærpelser, som er gennemført i de senere år, har været et forsøg på blot at tilfredsstille nogle følelser i befolkningen. Disse strafsikærpelser har taget afsæt i nogle principielle og værdibaserede

holdninger. Det gælder eksempelvis de strafskærper, der er set på voldsområdet. De bygger på den holdning, at forbrydelser mod mennesker er langt alvorligere end forbrydelser mod penge, og at straffniveauet må afspejle samfundets klare afstandtagen til de krænkelse, som ofrene udsættes for.

Desuden vil jeg gerne fremhæve, at man ikke ene og alene skal lægge vægt på de tal, der i rapporten siger noget om den konkrete retsfølelse. Det er lige så vigtigt at se på de tal, som angår den såkaldte generelle retsfølelse, som viser, at befolkningen ønsker hårdere straffe.

For når man skal fastlægge det rette straffniveau, er det selvfølgelig rigtigt, at man må lægge vægt på den konkrete sags omstændigheder. Men ved vi politikeres fastlæggelse af strafferammer må der løstrevet fra den enkelte sag også indgå en mere generel bedømmelse af kriminalitetens karakter – det vil sige, der må inddrages et

hensyn, der knytter sig tæt til det, som rapporten kalder den generelle retsfølelse.

For mig at se er det endvidere relevant at pege på, at befolkningens fejlagtige opfattelse af, hvilken straf de enkelte gerningsmænd rent faktisk ville få ved domstolene, måske også har spillet en vis rolle, når de deltagende skulle svare på, hvilken straf der efter deres mening burde udmåles i de enkelte sager. Jeg tror således, at det for de deltagende kan have spillet ind, at de ikke ville lade deres egen holdning afvige alt for meget fra, hvad de gik ud fra ville blive resultatet, hvis sagen blev bedømt ved de virkelige domstole.

Alt i alt kan undersøgelsen derfor efter min opfattelse ikke bruges til at påstå, at de strafskærpelser, som regeringen og et stort flertal i Folketinget har gennemført i de senere år, er ude af trit med befolkningens holdning.

I øvrigt vil jeg for god ordens skyld nævne, at arbejdsgruppens undersøgelse slet ikke vedrører meget grov kriminalitet, hvor der efter retspraksis udmåles længere ubetingede fængselsstraffe. Det er min opfattelse, at de strafskærpelser, regeringen har taget initiativ til på dette område – som f.eks. i sager om voldtægt og seksuelt misbrug af børn – fuldt ud afspejler befolkningens holdning til den slags forbrydelser.

* * *

Her til sidst vil jeg knytte et par bemærkninger til nogle af de anbefalinger, som arbejdsgruppen bag undersøgelsen som sagt er kommet med.

Helt generelt vil jeg sige, at jeg har læst anbefalingerne med stor interesse, og at de selvfølgelig bør indgå i forskellige overvejelser, hvor det er relevant. Og jeg skylder her at sige, at det jo ikke er sådan, at jeg og regeringen kun er optaget af den del af vores kriminalpolitik,

der handler om at have konsekvens i vores straffe. Vi er også meget optaget af andre tiltag. Lad mig f.eks. nævne følgende:

- Vi har navnlig i forhold til unge, som får en kortere fængselsstraf, indført mulighed for afsoning i hjemmet med elektronisk fodlænke.
- Folketinget har så sent som i går vedtaget mit lovforslag om behandlingsgaranti for dømte stofmisbrugere, som anses for at være egnede og motiverede til behandling, mens de befinder sig i kriminalforsorgens institutioner.
- Vi har i den netop indgåede flerårsaftale for politiet bestemt, at der skal nedsættes et udvalg, der på baggrund af evalueringer af den hidtidige forsøgsordning med konfliktråd skal foreslå en ændret organisering som grundlag for en landsdækkende ordning.

* * *

Hvis jeg herefter kort skal opsummere, vil jeg fremhæve, at vi med arbejdsgruppens undersøgelse har fået en særdeles god rapport, som alle vi, der beskæftiger os med retspolitik, kun kan blive klogere af at studere.

Men hverken denne rapport eller andre lignende faglige undersøgelser kan naturligvis være bestemmende for den politiske debat om det generelle strafniveau, der bør fastlægges i lovgivningen.